Per quem locum futura sit crisis.

CAPUT XIV.

AT quomodo, & per quem locum futura sit crisis sedulo est explorandum, tum ut per loca conferentia, & quò natura vergit vacuemus, si adjuvandus sit naturæ motus; tum ne intempestivis remediis imminentem naturæ motum impediamus. Duplici autem modo accidere solet crisis, per excretionem, & abscessum, illa ad perfectam crisim requiritur, iste sit translatione materiæ peccantis de uno in alium locum non sine novi affectus generatione, qui salutaris est, quando materia à loco nobili convertatur ad ignobilem, lethalis, quando morbus in deteriorem, vel æquè gravem permutatur.

An ergo futura sit crisis per vacuationem, an per abscessum, inde cognoscitur, quod morbi calidi, ut plurimùm per excretionem, frigidiores per abscessum terminantur. Fiunt aliquando excretiones etiam in chronicis, cum adest robur facultatis, humorisque ad aliquam partem propẽsio, & viarum præparatio, quâ ratione quartanas febres urinæ nigræ excretione aliquando solvi conspicimus: E *contrario in acutis aliquando fiunt* abscessus ob contrarias causas; Si verò materia morbifica sit valdè tenuis, ac fluxilis, valdè irritans, & viæ, ad quas humor inclinat, sint apertæ, validaque expultrix, futura est crisis per excretionẽ. Propensio quoque humoris, ac dispositio corporis, idem indicat: Nam si quis tempore sanitatis frequentem habeat vomitum, aut frequentes sudores, incidatque in feb. ardentem, credibi-

dibile est per vomitum, aut sudorem solutum iri. Hac ratione quia pueris familiares esse variolas novimus, si quis ejus ætatis, qui variolis non laboravit, in synochum incidat, erupturas esse variolas opinabimur. Sed quoniam morbi à frigidis humoribus aliquando per abscessum finiuntur, aliquando per coctionem, illud quoque præ-dicere oportet.

Abscessum fore arguit primo dispositio materiæ, si crassa sit, acris, ideoque irritans expultricem, ita tamen, ut propter visciditatem, & copiam, sui expulsionem extra corpus prohibeat, quam ob causam in quotidianis, ac quartanis sæpissime fiunt abscessus. Contra si materia neque copia, neque acrimonia valdè irritet expultricem, sola coctio expectanda. Præterea ubi magis vigere expultricē, quam concoctricem advertemus,

majus est futuri abscessus, quam coctionis indicium. Ac ut semel dicam, omnes causæ producentes crassos, & multos humores, eosque genitos significantes, futurum in feb. abscessum prænuntiant. Cruditas urinæ toto feb. tempore perseverans cum aliis signis salutaribus, abscessum fore indicat 2. Prog. 34. His adde signa particularia abscessuum quibus indicatur ad quam partem futurus est abscessus. Primũ est *humoris conditio*, nam tenuis humor ad partes superiores, & extimas inclinat, crassus ad internas, & inferiores. Secundum est situs ac natura partis mandantis, ac recipientis, nam pars valida expultrice donata ad longinquam transferre solet materiam, pars aliqua imbecillitate adventitia vel naturali prędita significat eò abscessum fore, præsertim si à parte affecta adsit recta via, per quam fieri possit materiæ

teriæ transpositio. Itaque si ante morbum pars aliqua laboraverit in eam morbus decumbet 4. Aph. 34. Si cerebrum afficiatur, expectãdæ sunt parotides, si jecur bubones, si venosum genus, abscessus articulorum, si cor, abscessus sub axillis. Tertium sumitur ab effectib⁹, nam ibi firmari solet abscessus, ubi dolores accidunt, & perseverant 4. Aph. 32. lassitudinem habentibus in feb. abscessum in articulos, & secundum aures potissimum fieri scribit Hipp. 4. Aph. 31. Rubor faciei, capitis gravitas, surditas cum sopore, urina crassa in febrib. continuis, parotides prænunciat.

Per quæ loca futura sit excretio, colligitur primo ex morbi natura, nam Phrenitides, & synochi fluxu sanguinis è naribus solvi consueverunt: feb. ardens, sudore, aut hæmorragia, aliæ feb. biliosæ, vel sudore, vel vomitu, vel alvi

fluxu, vel omnibus ex Gal. 4. Aph. 60. Pleuritis per sputum, aut urinam : Inflammatio Jecoris fluxu sanguinis per nares: Colligitur secundo, ex natura, situ, & connexu partis affectæ : nam gibba pars Jecoris affecta per urinam, aut sudorem, aut fluxum narium, cava per secessum, aut vomitum, excretionem fore significat. Cerebrum in calidis affectibus expurgatur per nares, *in frigidis per aures, aut parotides, dextræ verò* partes per dextram, sinistræ per sinistram expurgantur. Pulmones per sputum, lien per alvum, & vesicam, &c. A caussa efficiente sumitur quoque argumentum : nam bilis tenuis crisim ocyus per sudorem, aut vomitum portendit, crassa per dejectionem, sanguis tenuis per nares, crassus per venas uteri, aut hæmorrhoides. Causæ dispositivæ corporis idem præmonstrant: etenim

enim si cui per sanitatem facilis, & familiaris sit vomitus, aut alvi fluxus, aut sudor, aut fluxus sanguinis è naribus, per eam partem ad quam natura assuevit, critica excretio expectanda est. Ac si aliqua vacuatio consueta suppressa sit, ut menstrua purgatio, fluxus hæmorrhoidum, verisimile est naturam in facienda crisi ad pristinum opus redituram; ita si quis feb. ardente correptus habitum corporis habeat densum, in eo non est expectandus sudor, sed magis biliosa dejectio &c. Denique à symptomate futuræ excretiones cognoscentur. Nam hæmorrhagiam narium præcedit faciei, & oculorum rubor, cap. & colli dolor, aurium tinnitus, narium pruritus, temporum pulsatio, aut gravitas, visus hebetudo, rubra spectra ante oculos obversantia, lacrymatio, & indolens hypoch. dextri distensio,

Quibus apparentibus paulò pòst fluxurus est sanguis è naribus, maximè ætate juvenili natura biliosa, & feb. valdè acuta: Ac si in dextra parte evidentius apparuerint, fluet sanguis è nare dextra, & è contrario. Criticum menstruum antecedit gravitas, & æstus lumborum, hæmorr. fluxum præcedit gravitas ventris, ac lumborum dolor, ac pruritus ani maximè in eo, cui innatæ sint hæmorr. *Sudorem futurum indicant rigor* cum suppressione, aut imminutione urinæ, pulsus mollis, undosus, sensus halituosi vaporis è toto prodeuntis, extimarum partium calor, maximè verò si horum aliqua die indicatorio obscurè apparuerint, & ambientis frigiditas sudorem non prohibeat. Instans crisis per urinas noscitur ex gravitate hypogastrii, pubis extensione, pudendi ardore, præsertim si in die indicatorio urina cocta co-

nioso

piosior fluxerit, quàm pro consuetudine. Vomitum criticum præcedunt cap. dolor mordicativus, tenebricosa vertigo, palpitatio labii inferioris, oris amaritudo, frequens sputatio, fastidium, anxietas cum nausea, aut etiam cordis morsus, frigus partium, quæ sunt ad hypoch. ac earundem rigor, spirandi difficultas, pulsus durior, ac inæqualior, quàm ante, maximè si patiens ad vomitum sit pronus, & indicatorio die insueta nausea præcesserit. Diarrhæam imminentem indicant tormina, ventris inflationes, rugitus cum dolore lumborum, alvi crepitus, pulsus minor, ac frequentior, urinæ albidiores redditæ, ac tenuiores, vel etiam planè suppressæ. Ac concurrentib. quidē variis signis indicantibus vacuationes per diversas partes, excretionē per unum locum fore sciendum est: Si v. evidentiora fuerint v.g. futuri sudo-

sudoris indicia, quàm hæmorrhagiæ narium in feb. acuta prædicendum est sudorem jam jam uberiùs manaturum, sed fluxurum etiam aliquid sanguinis è naribus. Idem de reliquis intelligitur.

Quomodo cognoscatur perfecta crisis ab imperfecta, salutaris à lethali.

CAPUT XV.

NEc verò satest crisim prædixisse, nisi veram discernas à notha, perfectam ab imperfecta, quæ vel præsentem morbum non aufert, vel novum minatur, eximminente recidiva periculum: nam si factum sit perfectum judicium, Medico nihil est agendum ulterius 1. Aphor. 20. at si crisis fuerit imperfecta, naturæ defectus est arte compensandus, quia quæ relinquuntur in morbis